

POPOTNIK

Pedagoški in znanstven list

L. XXXII.

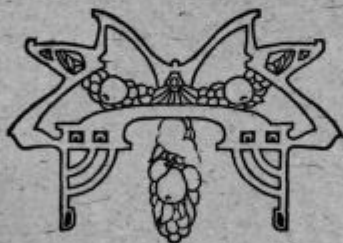
1911

Štev. 12. ::

Ureja

M. J. NERAT,

šolski ravnatelj v Mariboru.

Last in založba Zaveze avstrijskih jugoslo-
vanskih učiteljskih društev ::

:: Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani ::

V Ljubljani, dne 15. decembra 1911.

V s e b i n a :

1. <i>M. Lichtenwallner</i> : Najnovejše struje v metodi zemljepisnega pouka in stereoskopne slike	353
2. <i>Ante Beg</i> : Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju. (Konec)	360
3. <i>Glose. Pav. Fleré</i> : VII. K zaključku XXXII. Popotn. letnika	363
4. Književno poročilo	365
5. Razgled.	
Časopisni vpogled	368
Šolske in učiteljske vesti	372
Pedagoški paberki	373
Srednje in višješolski vestnik	374
Razne vesti	374
Šolstvo na slovanskem jugu	375
Mala poročila	376

Najnovejše struje v metodi zemljepisnega pouka in stereoskopne slike.

M. Lichtenwallner.

1.

Leta 1907. sem objavil v Pedagoškem Letopisu Slov. Šol. Matice daljšo razpravo o takratnem stanju metodike zemljepisnega pouka. V tej razpravi sem poskusil, obrniti pozornost učiteljstva na Julija Tischendorfa, ki je s svojimi „Preparacijami“ uvedel Ritterjeve ideje v prakso ter sem pri tej priliki natančno obrazložil načela, ki so temu glavnemu in najvplivnejšemu zastopniku potopisne metode bila merodajna pri sestavljanju njegovih knjig,

Tischendorfova metoda je bila gotovo velik korak naprej na polju zemljepisnega pouka, saj se je ta predmet po njej hipoma omilil našim učencem. Zato sta tudi dva avstrijska metodika, E. Maierl in vadniški učitelj Doiwa, v smislu in duhu Tischendorfovem spisala preparacije za obravnavo naše očetnjave in njiju ožje domovine Štajerske in Nižje Avstrijske, ki se zdaj večinoma rabijo tudi po naših šolah.

Res je sicer, da so v zadnjih letih zagledali beli dan metodiški spisi, ki Tischendorfove spise v marsikaterem oziru prekašajo, vendar ostane Tischendorf taisti metodik, ki nam je prvi kazal pravo pot, in bode vsled tega to ime vedno zavzemalo častno mesto v zgodovini metodike zemljepisnega pouka.

Ni sicer moj namen, razpravljati tukaj nadrobno o današnjem stanju metodike zemljepisnega pouka,¹ vendar hočem, preden preidem k svojemu pravemu predmetu, podati najprej kratek pregled najnovejših metodiških spisov ter pokazati, da si hoče na tem polju zopet marsikaj novega in dobrega pridobiti domovinsko pravico. To je gotovo ugodno znamenje,

¹ To je storil prof. Herget v svojih temeljitih člankih: Der gegenwärtige Stand der Methodik des erdkundlichen Unterrichtes und Ausblicke für ihre Weiterentwicklung. Avstrijska zaloga. Dunaj. 1909 in 1910.

saj opazujemo tudi v drugih metodah neprestani razvoj, uglabljanje, izpopolnjevanje, izboljševanje.

Herman Prüll obravnava pet najbolj važnih vprašanj iz metodike zemljepisnega pouka, med katerimi opozarjam zlasti na poglavje „Zakaj in ker v zemljepisnem pouku“, ki se še danes po naših šolah gotovo premalo uvažuje. Prüll je spisal razen tega še celo vrsto knjig, ki v njih praktično obravnava zemljepisno snov v ljudski šoli. Pri tem stavi svojim obravnavam na čelo smoter, ki kaže vedno na zgodovinsko snov, kar se mi ne zdi vselej umestno.

Jako temeljito se bavi z metodičnimi vprašanji na polju zemljepisnega pouka nadalje R. Fritzsche v svojem spisu: „Die neuen Bahnen des erdkundlichen Unterrichtes, Streitfragen aus alter und neuer Zeit“. Njegovo delo pomeni velik korak naprej v razvoju metodike našega predmeta zlasti zaradi tega, ker stavi v ospredje kulturno zemljepisje, ker polaga posebno važnost na primerjanje in utemeljevanje in ker ob koncu vsake enote skrbno izlušči taisto snov, ki ima za učenca vrednost za poznejše življenje.

Popolnoma svoja lastna pota hodi Herman Itschner. V svoji znameniti didaktiki, nadalje v svojem znamenitem spisu „Bildungsnotwendigkeiten der Volksschullehrer“ zahteva, da se naj teorija formalnih stopenj izpolni z „umetniškim principom“, kakor je sploh temu metodiku „tvorilna osebnost“ pri vsakem pouku najvišji zakon. Vsled tega, ker Itschner zahteva, da se naj učna snov podava zgolj po umetniških principih, bili bi za učitelje sposobni kajpada samo taisti, ki razpolagajo z zadostno mero tvorilnih sil, z didaktičnimi domisleki, umetniškim taktom, npravno osebnostjo ter apostolsko navdušenostjo.

Umljivo je torej, ako Itschner ostro obsoja Tischendorfovo postopanje, ker namreč Tischendorf ne ostaja pri obravnavi svojih učnih enot vedno zvest smotru, ki ga stavi, akoravno isti čestokrat odgovarja umetniškemu principu.

Strogo v duhu svojih zahtev je Itschner spisal ročno knjigo „Lehrproben zur Länderkunde von Europa“. V tej knjigi je ostal svojim načelom do konca zvest in je seveda pri obravnavi učne snovi popolnoma zavrgel staro šablono: lega, meje, velikost, gorovje, vodovje itd. Itschner smatra podavanje po tej razporedbi kakor tudi „brezsmiselno se množečo nomenklaturu“ po vsej pravici kot glavno mučilo zemljepisnega pouka.

Že ta kratek pregled novejših del, ki podajajo zemljepisno snov v praktični obliki, nam jasno kaže, da sta na polju zemljepisnega pouka prav za prav samo dve metodi vladajoči, namreč opisovalna (poptopisna) in utemeljevalna metoda. Ta metodik se drži bolj prve struje, oni zopet druge, čestokrat pa opazujemo, da nastopata obe struji druga poleg druge, kar se mi zdi tudi najbolj primerno. Pristaši opi-

s o v a l n e metode si prizadevajo geografske elemente ali kar si bodi na podlagi natančnega opazovanja zemljevida tako ž i v o o p i s a t i ali z b e s e d a m i n a s l i k a t i ter jih s pomočjo primernih n a z o r i l učen- cem predstaviti tako, da jih pričarajo neposredno pred njihove oči in njihovo dušo. Pristaši druge smeri postopajo istotako, vendar se ne zadovoljujejo samo z živim opisovanjem, nadrobnim slikanjem in nazornim predstavljanjem tujih geografskih elementov, ampak oni zasledujejo med poedinimi prikaznimi vselej m e d s e b o j n e v z r o č n o s t i. Poslednjim torej ne zadostuje pritrditev: T a k o j e ! ampak ti-le se vedno tudi vprašajo: Z a k a j j e t a k o ? Pri tem povzemajo in združujejo istovrstne prikazni raznih zemljepisnih celot ter izvajajo iz njih splošno veljavne zakone.

Vidimo torej, da se je tukaj v zemljepisju udomačilo isto postopanje, ki ga imenujemo v prirodopisnem pouku b i o l o š k o m e t o d o. Ker je pri tej metodi utemeljevanje, torej „z a k a j“ in „k e r“, glavna stvar, bi se ta metoda v zemljepisju prav za prav morala imenovati u t e m e l j e v a l n a metoda, a ne primerjajoča, kakor jo od Ritterjevih časov splošno nazivljejo.

Da se z nazivanjem „primerjajoča“ metoda bistvo novega postopanja ne označuje v zadostni meri in dovolj jasno, to dokazuje zlasti eden izmed najzmožnejših novodobnih metodikov zemljepisnega pouka, Henrik K e r p, čegar ideje še utegnejo postati za nadaljni praktični razvoj našega predmeta največjega pomena.

Henrik Kerp imenuje svoje glavno delo: „Methodisches Lehrbuch einer b e g r ü n d e n d - v e r g l e i c h e n d e n Erdkunde.“ On je s tem svojim delom dosegel, da je prišlo utemeljevalno postopanje, torej postopanje, ki nam v polni meri zasigura samodelavnost učenčevu v zemljepisnem pouku, do p o p o l n e v e l j a v e. Kdor si hoče imenovano metodo prisvojiti, našel bode v Kerpovem delu obilico praktičnih migljajev in izpodbud.

Samo mimogrede še bodi omenjeno, da hodita E. H a u p t m a n n in A. W a u e r kot metodika svoja lastna pota. Prvi zahteva, da se naj v vse šole uvede t r g o v s k a g e o g r a f i j a, drugemu zopet je s o c i a l n a g e o g r a f i j a glavni smoter zemljepisnega pouka.

Naposled navedena posebna stremljenja na polju metodike našega predmeta za naše gospodarske razmere ne pridejo v poštev.

2.

To bi bil kratek pregled najnovejših metodiških spisov na polju zemljepisnega pouka. Skozi vse te spise se vleče liki rdeča nit razen gori navedenih načel zlasti še ena zahteva, ki jo vsi imenovani metodiki s posebnim povdarkom naglašajo: **Poučuj nazorno!**

Tej zahtevi bomo zadostili, ako se poslužujemo v najizdatnejši meri n a z o r i l, ki so nam na razpolago.

O nazorilih, ki se jih pri zemljepisnem pouku splošno poslužujemo, ne bom tukaj govoril, pač pa sem si stavil nalogo, razpravljati na tem mestu o nazorilih, s pomočjo katerih je otrokom mogoče, opazovati pokrajine, razne kraje in sploh geografske elemente, ki so jih pri namišljenih potovanjih v zemljepisnih urah spoznavali iz opisov in slik, tudi enkrat plastično ali telesno.

Taka nazorila so stereoskopne slike in dober stereoskop. Ta preprosti aparat, ki je kmalu po svoji iznajdbi zbudil veliko in upravičeno pozornost, je prišel v naših dneh — nekaj časa se ga je smatralo namreč samo za navadno igračo — zopet do svoje zaslužene veljave.

Zelo ročen in razširjen je takozvani ameriški stereoskop, ki se že več let dobiva po trgovinah. Ta aparat ima spredaj dva prizmatična okularja z izbočenimi ploskvami, ki povzročata, da se strneta posamezni stereoskopni podobi v eno samo podobo, ki učinkuje plastično ali telesno. Stereoskopna dvojna podoba se nastavi tako, da je od vseh strani dobro razsvetljena. Vrhu tega se da premikati, tako da se lahko prilagodi očem raznih opazovalcev.

Praktična uporaba tega aparata je danes kaj mnogovrstna. V medicinskih knjigah najdemo danes stereoskopne slike, ki istotako poočitujejo tehniške predmete s stereoskopnimi konstrukcijami in mikroskopne predmete s stereoskopnimi podobami mnogo natančneje in jasneje, kakor s preprosto ali navadno fotografsko sliko; sestav kristalov ter sestavo strojev se da stereoskopnim načinom razjasniti in zemeljske ter astronomske daljave se lahko izmerijo s pomočjo primernih stereogramov.¹

Tudi za šolo ima stereoskop zaradi tega veliko vrednost, ker s pomočjo tega aparata predmete lahko gledamo telesno, torej s tremi dimenzijami. Telesno gledanje s stereoskopom pa ni nič drugega nego posnemek gledanja z našimi očmi. Vsako oko vidi razsvetljen predmet z drugega stališča, v drugi obliki. O tem se vsakdo lahko prepriča, ako opazuje kak predmet z majšimi dimenzijami z vsakim očesom posebej. Na mrežnici nastaneta dve različni podobi, ki pa se strneta, kakor nas to uči izkušnja, v eno samo podobo in ravno vsled tega provzročata telesnost. Zenici človeških oči sta druga od druge 6 do 9 *cm* oddaljeni. In v tej oddaljenosti se morata v svrhu stereoskopnega svetlopisja ali fotografiranja pri svetlopisnem aparatu rabiti dva identična objektivna, ki, rekel bi, nadomeščata naše oči. Objektivna sta drug od drugega navadno nekoliko bolj oddaljena nego zenici, namreč 7 do 9 *cm*. Ona proizvajata za vsako oko — desni objektiv za desno oko, levi ob-

¹ Aus Natur und Geisteswelt: Das Stereoskop und seine Anwendung.

ektiv za levo oko — posebno sliko. Kdor stereoskopne slike natanko opazuje, se bode prepričal

1. da podobi, ki sta navidezno enaki, vendar nista enaki;
2. da ne učinkujeta telesno, ako opazujemo vsako zase;
3. da sta identični točki obeh slik 7 do 7 $\frac{1}{2}$ cm druga od druge oddaljeni;
4. da ležita identični točki v isti vodoravni premi ter vzporedno s črto, ki veže zenici;

5. da se nam predstavljajo stereoskopno povzeti predmeti, ki jih opazujemo s pomočjo povečalnega stereoskopa, skoraj vedno v naravni velikosti ter v najlepšem harmoničnem razmerju z bližnjo okolico.

Spoznali smo torej, da se izdelujejo stereoskopne podobe in to v pretežni večini slučajev fotografskim potom, toda ne z navadnim fotografskim aparatom, ampak s pomočjo takozvane „stereokamere“, ki se od poslednjega torej že od zunaj razločuje v tem, da ima dva enaka objektivna kot nadomestilo za človeške oči. Naravno je torej, da ta okolnost nekoliko podraži ne samo fotografski aparat, ampak tudi stereoskopne slike.

Stereoskopne slike, te najbolj zanemarjene pastorke med našimi učili, so najboljše nadomestilo za istinite predmete iz narave in življenja, naj si potem predstavljajo krajine, arhitekture, živali, rastline itd. Ker te pri opazovanju s stereoskopom plastično učinkujoče podobe kot fotografije popolnoma odgovarjajo naravi kakor tudi vsem zahtevam grafične umetnosti, dati jim je vsekakor prednost pred slabimi modeli in raznovrstnimi preparati, ki čestokrat pačijo naravo in so tudi v umetniškem oziru navadno pomanjkljivi. Dobre stereoskopne slike učinkujejo v največje globočine in daljave čudovito plastično ali telesno ter očarajo in prevzamejo vsakega opazovalca. Razen tega se morejo toplo priporočati, ker so jako preproste, primeroma poceni in trpežne, kar se pač ne more trditi o ploskovno učinkujočih podobah, kakor so navadne stenske podobe ali podobe na tabli, pa tudi ne o projekcijskih podobah, ki stanejo mnogo denarja in časa, ki si jih zaradi nepremagljivih težkoč sploh za šolo ne moremo omisliti. Nasprotno pa stereoskopne slike lahko vsakdo rabi ter opazuje povsod in o vsakem času ter pri vsaki svetlobi; one so v istini prekrasen učni pripomoček za staro in mlado, za šolo in dom, in bi vsled tega ne smele manjkati v nobeni boljši hiši, zlasti pa ne v nobeni šoli.¹

¹ V štev. 8. „Pop.“ z leta 1905 nasvetuje tovariš V. Pulko, naj bi si sestavljali učitelji stereoskopne slike iz navadnih razglednic in daje v ta namen tudi potrebnih navodil. Toda slike, ki jih dobimo na ta način, niso nič drugega kot povečane razglednice, torej ploskovne slike z dvema dimenzijama, a ne plastične ali telesne slike s tremi dimenzijami. To priznava tovariš P. sam, ko pravi, da tako dobljene stereoskopne podobe

Kje pa je iskati vzrokov, da se te slike niso udomačile do danes po naših šolah skoro nikjer?

Temu vprašanju je kaj lahko odgovoriti. Do danes nam reč takih slik, ki bi nam zamogle uspešno služiti pridomoznanstvenem in nadaljnjem zemljepisnem pouku, sploh imeli nismo. Imamo pač slike o Japonskem, Indiji, Londonu, Rimu itd., toda o ljubem domačem kraju, o naši ožji domovini ter o naši lepi očetnjavi nimamo za šolo nič porabljivega.

Zlasti je domoznanstvo v marsikaterem oziru še prava pastorka, tako da so še danes resnični Simrockovi stih, ki se glase:

„In Rom, Athen und bei den Lappen, Derweil wir wie die Blinden tappen
Da spähn wir jeden Winkel aus, Daheim in eigenem Vaterhaus.“

In kako važno je baš domoznanstvo za ves poznejši pouk v zemljepisju! Brez temeljitega znanja zemljepisnih razmer, ki vladajo na domačih tleh, je na višjih stopnjah vse učiteljevo prizadevanje, poučevati nazorno, brez pravega uspeha, ker na vseh koncih in krajih manjka podlage, istotako kakor se pri domoznanskem pouku učence najbolj uspešno uvaja v razumevanje zemljevida.

Da se gori navedenemu prav občutljivemu nedostatku čimpreje odpomore, stavljal si je vadniški učitelj Jakob Marin v Mariboru hvaležno, toda težavno nalogo, oskrbeti naše šole z dobrimi stereoskopskimi slikami, ki naj bi služile domoznanstvenemu in nadaljnjemu zemljepisnemu pouku.

Imenovani trdaljubivi tovariš namerava najprej izdati slike, ki bodo predstavljale najlepše kraje in največje znamenitosti naše ožje domovine Štajerske in se bode pri izdajanju teh slik strogo držal tipičnih zemljepisnih celot ali kulturnih pokrajin, torej istega načela, ki se ga naše šole drže pri izboru zemljepisne tvarine danes itak že povsod.

Do zdaj so izšle slike, ki nam predočujejo najlepše kraje in druge znamenitosti Slovenskih goric in Kozjaka (Dravskega pogorja) na Štajerskem. Ta serija obsega 26 slik. Imel sem priložnost, ogledati si s stereoskopom te slike oziroma kraje, ki jih poznam večinoma iz lastnega naziranja, in priznati moram, da učinkujejo kot fotografske slike tako ponaravno in kot stereoskopne slike tako plastično ali telesno, da bi nam ne mogle istinitosti bolje nadomeščati. Zaradi tega sem tudi popolnoma prepričan, da bodo naši učenci še le iz teh slik zamogli prav spoznavati krasoto naše ožje domovine.

ne odgovarjajo popolnoma optičnim zakonom. Vzrok: Razglednice so nastale s pomočjo navadnega fotografičnega aparata, za stereoskopne podobe pa je treba posebnega aparata z dvema objektivoma.

Do zdaj izišle slike je dobiti po 80 h komad in jako dober ameriškanski stereoskop po 6 K pri c. kr. vad. učitelju Jakobu Marinu v Mariboru.

Izdaja slik se bode nadaljevala, tako da bodedo sčasoma imeli stereoskopne slike ne samo o naši ožji domovini, ampak dobili bomo tudi slike najlepših krajin in največjih znamenitosti naše avstrijske očetnjave.

Uradni list okraj. glavarstva mariborskega je po hvalevredni inicijativi okr. šol. nadzornika J. Dreflaka v svoji prvi novemberski številki že povabil krajne šolske svete in šolska vodstva, da preudarjajo o nakupu navedenih učnih pripomočkov in da se naj tozadevno obrnejo naravnost do imenovanega vadniškega učitelja. Nujno je želeti, da temu zgledu sledijo okrajni šolski sveti tudi drugod.

Nadalje pa je tudi častna dolžnost učiteljstva, da to za šolo tako potrebno in koristno podjetje po svojih močeh podpira. — Zlasti bode treba podpirati tovariša Marina samega pri njegovem težavnem poslu s tem, da se mu v svrhu fotografiranja že vnaprej poišče primerna točka, s katere se kak kraj ali kaka druga znamenitost najlepše vidi v polni solnčni svetlobi. Pri tem bode paziti na dva- do trikratno oddaljenost podolžne osi taistega predmeta, ki ga hočemo imeti na sliki, nadalje na višino 100 do 300 *m* kot stojišče za fotografa. Tudi važni doneski iz domače kronike za zadnjo stran stereoskopnih slik bodo gotovo vsakomur dobro došli.

Razen podpore od strani učiteljstva pa bode strokovnjaku Marinu treba tudi izdatne podpore od strani pristojnih šolskih oblasti. Ta podpora mora biti prvič gmo tna, drugič pa se mora vadniškemu učitelju Marinu dati dovolj časa, da mu bode mogoče, svoje tako lepo započeto delo ne samo nadaljevati, ampak tudi skončati.

Sklepam torej z željo, da bi se naj vsi poklicani činitelji združili v pospeševanju Marinovega podjetja, ki je prvi te vrste in do zdaj brez tekme. To bode šoli v korist, pospeševateljem tega podjetja pa v največjo čast.

Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju.

Po raznih virih sestavil Ante Beg.

(Konec.)

Na politično površje je prišlo koroško ljudsko šolstvo leta 1882., ko je podal poslanec dr. Vošnjak v državnem zboru temeljito interpelacijo. Interpelant je navajal, da izkazuje šematizem na Koroškem 120.000 Slovencev, vendar ni v deželi nobene slovenske šole. V slovenskih krajih je nastavljenih 57 učiteljev, ki čisto nič ne znajo slovensko. Na učiteljišču slovenščina ni zapovedani jezik ter se pri izpitu tudi ne izprašuje.

Interpelacija je zbudila velik vihar. Več nemčurskih županov je podpisalo protest, da se dr. Vošnjak vtika v koroške razmere ter zahtevali, naj ostane vse pri starem. Župane so k temu preslepili agitatorji ob priliki vojaških naborov. Protest so podpisali župani občin: Žrelec, Podljubelj, Šmihelj, Dholica, Kotmara vas, Bilčavas, Poreče, Medgorje, Hodiše, Grabštanj i. dr. Nekateri župani sploh niso vedeli, kaj so podpisali ter so pozneje svoj podpis v „Miru“ preklicali, tako župana v Rikarji vasi in Medgorjah. Protesti z agitacijo za nemški pouk so se razpošiljali iz Celovca občinam poštine prosto. V Slov. Plajbergu in Kapli je bilo ljudstvo zaradi županovega podpisa tako razkačeno, da je zahtevalo ločitev občine. Istotako se je zaradi tega ločil Št. Peter od občine Vovbre.

Med občinami, ki so podpisale zaupnico dr. Vošnjaku z zahtevo po slovenskem pouku, sta bili tudi Ruda in Gorenče, ki sta danes v nemškutarskih rokah z nemškimi šolami.

Zaradi zanemarjanja slovenščine v šolah sta se pritožili občini Sveče in Bistrica.

Občina in krajni šolski svet v Galiciji sta prosila za slovenski pouk v novi šoli v Krajencih, toda okrajni šolski nadzornih Thoringek je oba prosilca pregovoril, da sta preklicala prošnjo. Danes je občina nemčurska. Za slovenski pouk so prosile nadalje občine Glinje, Jezersko, Št. Lenart pri 7 stud., Škocijan, Št. Jakob i. dr. Županstvo v Glinjah je poslalo slovensko prošnjo ter bilo zato kaznovano. V župnijo sta prišla takoj okrajni glavar Kronik in okrajni šolski nadzornik Preschern ter izpraševala starše: „Kdo želi, da se bodo otroci tudi nemško učili?“ Seveda sta dobila večino povoljnih odgovorov.

Kako neutemeljena je bila trditev, da je v Vetrinju vse nemško ter je vsled tega potreben le nemški pouk, izdal je nemški časopis

„Freie Stimmen“, ki je poročal: „Podružnica nemškega Schulvereina v Vetrinju je brez primere, zakaj tri četrtine članov so Slovenci.“

Iz Ziljske doline so prihajale pritožbe, da učitelji otrokom celo slovensko moliti prepovedujejo.

V šoli v Velikovcu je bilo na tabli zapisano: „Man muß nur deutsch sprechen.“

V Kasazah se je poučevalo le nemško, dasi razen župnika in učitelja ni nihče znal v župniji nemško.

Krajni šolski svet v Šmarjeti v Rožu se je pritožil na deželni šolski svet, ker je poslal trdega Nemca za učitelja.

V Kapli so pred tremi leti prosili za nemški pouk, sedaj pa tožijo zoper nemškutarenje ter prosijo za slovensko šolo, češ, otroci se branijo hoditi v šolo, ter se rajši potepajo.

Šematizem za leto 1882. izkazuje 108.992 Slovencev v 117 slovenskih in 20.282 v 17 župnijah z nemško-slovensko službo božjo, torej skupno 120.000. Učiteljski koledar pa nam pove, da je v 9 popolnoma slovenskih župnijah le nemški pouk, v 42 slovenskih župnijah nemško-slovenski pouk, a povsod je bil po en učitelj trd Nemec, ker je tako načelo zastopal deželni šolski svet. Vseh 117 slovenskih župnij ni imelo niti ene slovenske šole. Koledar je sicer izkazoval 95 slovensko-nemških šol, toda dvojezične so bile le v toliko, da se je moral učitelj v začetku posluževati slovenščine, ker bi ga otroci sicer ne razumeli.

V Kotmaro vas je deželni šolski svet poslal nemškega učitelja, a je pobegnil, ker ga otroci niso razumeli. Deželni šolski svet ga je poslal nazaj, češ, naj le nemško govori, sčasoma ga bodo že razumeli.

V Grabštanju sta bila oba učitelja trda Nemca, nemških otrok je bilo le 7.

Z letom 1882. je začel svoje pogubno delo nemški Schulverein, h kateremu so pristopali celo krajni šolski sveti, tako v Čačah in Št. Jurju ter občina Smerče v Ziljski dolini. Nadučitelj Jurkovič v Šmihelju pri Pliberku (sedaj v Prevaljih) se je zahvaljeval v „Pädagogische Stimmen“ „Schulverein“ za „Ehrengabe“ 80 gld. — Selanom je ponujal „Schulverein“ šolo, a so jo odklonili.

Šentjakobčanom je priporočal okrajni šolski nadzornik neko učiteljico, češ, da zna šentjakobsko narečje. Ker se je okr. šolski svet branil te učiteljice — dosegel je bil slovenski pouk — dobila je štirirazredna šola le enega učitelja in okrajni glavar je nahrulil župana, da mu ne more slovenskih učiteljev iz rokava stresti.

V Podkloštru je bilo v I. razredu 91 Slovencev in 8 Nemcev, v Vratah 154 Slovencev in 30 Nemcev, a pouk je bil popolnoma nemški. V Vratah je krajni šolski svet zahteval celo nemški krščanski nauk, toda vsi starši so podpisali vlogo, naj se v prvih dveh razredih sploh poučuje vse slovensko. Seveda je bila prošnja zaman.

V Prevaljih je bil za nadučitelja Miha Poznik, oče novomeškega notarja. Ob priliki odlikovanja z zlatim zaslužnim križcem so bile vse napitnice slovenske.

Leta 1883. se je pritoževal v „Učit. Tovarišu“ neki dopisnik, zakaj ni o slovenskih učiteljih na Koroškem ne sluha ne duha.

Krajni šolski svet v Apačah, kjer je bila šola le 6 mesecev v letu, a še tedaj nemška, je prosil pri okraj. šolskem svetu za slovenski pouk. Dobil je odgovor: „Koliko jezikov znaš, za toliko mož veljaš“. (Je veljalo le za Slovence!)

Župani in načelniki krajnih šolskih svetov šmohorskega okraja, in sicer za Brdo, Melbiče, Borlje, Štebenj, Blače in Št. Pavel so nahujskani poslali okrajnemu šolskemu svetu prošnjo, naj ostane v šolah vse pri starem. Obenem so izrekli zaupnico okrajnemu šolskemu nadzorniku, ki ni znal besedice slovenske.

Iz beljaške okolice je prišel dopis, da se našim šolam bližajo boljši časi, ker je deželni šolski nadzornik Gobanz dobil nalog, preiskati razmere na šolah, o katerih se je slišalo in čitalo največ pritožb.

Na Strmcu je bila šola večinoma nemška, a načelnik krajnega šolskega sveta, ki nemško niti znal ni, je prosil za popolnoma nemški pouk. (Danes je v tej župniji bolje.)

Na celovski gimnaziji je bilo tega leta med 328 dijakih 49 Slovencev, na realki med 161 dijakih 19 Slovencev, na beljaški gimnaziji med 122 dijakih 8 Slovencev. Po razmerju prebivalstva bi bili morali imeti Slovenci 204 dijake, a imeli so jih le 76.

V Železni Kapli so se skoraj vsi tržani z županom vred izrekli za oba jezika v šoli, a poučevalo se je le nemško.

V Črni je učitelj Hribersček ustanovil podružnico „Schulvereina“ ter se s tem ponašal v „Miru“.

Škof Funder je razposlal vsem dekanijam okrožnice, naj se izrečejo glede slovenščine v šoli. Ako prošnja ne bo uslišana pri okrajnih šolskih svetih, naj se pošlje naravnost škofijstvu.

Za slovensko šolo so prosile občine Žabnice, Podgorje in Šmihelj pri Pliberku. Deželni šolski svet je prošnje odbil, češ, da nima slovenskih učiteljev. Med celovškimi četrtoletniki so bili le 3 Slovenci.

Slovensko šolstvo po letu 1890.

Od leta 1883. do 1890. se je bil po starih načelih boj za slovenščino v šolah. Oglašale so se posamezne občine za slovenski pouk, a agitatorji z deželnim šolskim svetom so bili takoj pri rokah ter občine z grožnjami in obljubami pregovorili, ali pa so prošnje sploh ostale nerešene. Vedno več nemških učiteljev se je pošiljalo v slovenske kraje, ki niso zastrupljali le v šoli, temveč v vsem javnem življenju. Zaman so povzdigovali

glas za slovensko šolstvo slovenski državni in deželni poslanci. Največ so storile za probujo narodne zavesti podružnice družbe sv. Cirila in Metoda, ki so prirejale po deželi veselice in predavanja.

Leta 1890. je vsled ukaza ministrstva izdal koroški deželni šolski svet nove učne načrte s posebnim načrtom za pouk v slovenščini na utrakvističnih šolah. Načrt je razdelil vse šole v nemške in utrakvistične, edina šola na Jezerskem je bila slovenska. Utrakvističnih šol je bilo navedenih 92, in sicer 6 v šmohorskem, 22 v celovškem, 26 v beljaškem in 38 v velikovškem okraju. Nemških šol je bilo 300, med temi 18 takih, ki so jih obiskovali večinoma slovenski otroci, in sicer v Borovljah, Dholici, Božjem grobu, Krivi vrbi, Šmartinu, Podljubelju, Čajnc̄ah, Porec̄ah, Timenici, Vetrinju, Žrelcu, Podklostru, Vratah, Železni Kapli, Velikovcu, Št. Janžu na Mostiču, Št. Lipšu in Spod. Dravogradu. V nekaterih teh šol je bilo nad 90% slovenskih otrok. Celo v Pustrici, ki je danes skoraj čisto nemška, je bilo 75% Slovencev. — Obenem se je dalo staršem na izbero, ako hočejo, da jim otroci obiskujejo slovenske ure, ki so se odredile na konec pouka.

Danes je uradno izkazanih 90 utrakvističnih šol, toda slovenskih, oziroma slovenščine popolnoma zmožnih je le 16 učiteljev in 4 učiteljice. Več slovenskih učiteljev je poslal deželni šolski svet v nemške kraje, češ, da se nauče temeljito nemško. Popolnoma nemških šol v slovenskih krajih je nad 40, med temi so kraji kakor Grebinj, Guštanj, Lipica, Pliberk, Prevalje, Slovenji Šmihelj, Velikovec, Spod. Dravograd, Podljubelj, Vrata, Vrba, Borovlje, Dholica, Grabštanj, Kriva Vrba, Poreče, Pokrče, Ribnica, Timenica, Trdnja vas, Žrelec itd.

Zadnje čase nam svetlika zarja. S pomočjo agilnega slovenskega šolnika sta si dve občini izvojevali pravico na najvišjem mestu, toda o končnih pozitivnih uspehih še ne moremo govoriti.

Glose.

VII. K zaključku XXXII. Popotn. letnika.

Napisal Pav. Flerè.

„Kako bi bilo koristno, če bi imel naš Pop. stalne rubrike za glose, za skušnje, poskuse itd. — pa vem, da ne more dobiti uredništvo za to sotrudnikov, ker velika je stagnacija, ki vlada v tem oziru med nami, in za vse bi bilo dobro in koristno, če bi se razbila.“

Takole sem zapridigal v letošnji 11. šte. Pa še pristavil, da ni to očitek nikomur, ampak da je vabilo na delo!

V kratkem sem izpregovoril o stvari, ki mi je na srcu in naj jo malo glosiram. Sl. uredništvo Pop. pa prosim, da mi dovoli malo kritike nad XXXII. letnikom. Niti z najmanjšo besedico se ne bom dotaknil razprav, ki tvorijo prvi del Pop. in izmed vseh stvari, ki so izšle tiskane z večjimi črkami, se dotaknem le treh: to so poskusi in skušnje, glose in ocene.

Štiri skušnje in poskusi so v tem letniku: ljudskošolski knjižničar se je oglasil na str. 23. pod „Fragmenti“ in Janko Polák je začel s serijo „Iz mojih drobnih zapiskov“, od katerih je priobčil letos tri. — To so vse stvari, ki so gotovo povolji vsakemu učitelju, ki mu je mar šola. In komu ne bi bila? Pa pri tolikem idealizmu, kolikor ga je za šolsko delo v nas, bi se res ne dalo povečati število štiri? To so vendar stvari, ki bi jih morala biti polna mapa pri vsakem učitelju. Rubrika: opomba — bi morala biti v učiteljevem dnevniku najobširnejša in vanjo bi spadali vsi drobni zapiski mislečega pedagoga in metodika; iz nje pa bi dobili Slovenci kmalu tako dobro knjigo, da bi nam ne bilo treba prežvekovati Mohauptovih oblanic . . . Res je, vsaka misel še ni vredna, da bi bila za tisk; gotovo pa je tudi, da bi imel Pop. v tem oziru stalno rubriko.

Pravtako bi bila lahko stalna rubrika za glose. Šest jih je priobčil letos Pop. pa mislim, da mu ni bilo to menda prav nič na škodo. Kakor mu ni bilo na škodo v prejšnjih letih, ko mu je pisal Ign. Šijánek šolsko-higijeniške utrinke, Šega pa pedagoške. Škoda je bilo le, da sta jih pisala le ta dva. Kaj je pri nas res kje zapisano, da mora kako delo v zakup vzeti le poedinec?

Prav tista je z ocenami. Od domačih del so se ocenila Marice Gregoričeve: Otroški oder, Adamičeve: Otroške pesmi, dr. Vlad. Herlejeva: Kemija in mineralogija, Poljančev: Prirodopis živalstva, Spisi Mišjakovega Julčka II., Ksaverja Meško: Mladim srcem, Veda in od knjig S. Š. M. edino Pedagoški Letopis.¹ — Še dvoje hrvatskih del in eno češko je našlo tu mesto. Precej lepo številce — bi dejal kdo. Kaj pa res nismo dobili Slovenci v enem letu več knjig in publikacij, ki bi mogle zanimati vzgojitelja in učitelja; ali pa smo si sami tako dobri ocenjevalci, da ni treba nikogar, ki bi nam dal navodila s svojim mnenjem; ali pa naj si kupi slovenski učitelj vsako delo, preden ve, ali mu bo prineslo kaj haska ali ne?

Pa iščite po teh predalih razgovorov o novouvedenih šolskih knjigah — redki so! Pa razgovore o listih, ki jih izdaja prav tista Zaveza, ki ima v založbi Pop. samega! Imate v pedagoškem znanstvenem listu pogovore o Dom. ognjišču, o najboljšem slov. mladinskem listu Zvončku, o Naši Bodočnosti? Prof. dr. Pivko je pokazal letos v njem slovanske mladinske liste, hvala mu! — pa kaj so nam ti bližji kakor pa naši domači? Sami se omalovažujemo; pa ne posveté stvarim, ki izhajajo iz naše organizacije, niti drugi napredni slov. znanstveni listi še toliko pozornosti ne kakor knjigam, ki izhajajo drugje. Lj. Zvon je prinesel oceno o Slapšakovem: Dedku, ki je pravil — o delih, ki jih je Slapšakove izdala Zaveza, se mu ni zdelo vredno govoriti, četudi je dobilo uredništvo tudi ta dela v pregled. Saj ne rečem, da namenoma — ravnaajo se o nas pač tudi drugje po nas. —

¹ Dedek je pravil . . . , katera ocena je v tej številki, mi je poslalo sl. uredništvo v oceno, ko je bila že napisana. P. F.

Torej tudi rubrika ocen kliče po večjem prostoru! Vsekakor pa bi moralo zahtevati sl. upravništvo Pop. tudi poleg sl. uredništva toliko upoštevanja edine pedagoške in znanstvene slovenske revije, da bi mu pošiljala razna založništva po en izvod izdanih knjig in spisov vedno v oceno. Tako bi se potem omogočilo dobiti uredništvu redno znanih ocenjevateljev in list bi s tem pridobil gotovo mnogo!

Toliko o stvareh, ki so jih natiskali z večjimi črkami.

Pod zaglavjem „Razgled“ prinaša Pop. z drobnimi črkami tu časopisni vpogled, srednje in višješolske vesti, šolske in učiteljske vesti, razen drobiž in druga mala poročila.

Preveč sem prizadet v tem zaglavju, da bi smel dosti govoriti o njem; rad bi samo, da bi se vrsta „prof. Fr. Vajde, dr. Ljud. Pivke in Pav. Flereta“ še povečala za kako ime, ker po mojem mnenju ni takih stvari nikdar preveč, ker se tu izve več kot marsikje, saj je ta zbirka tako raznovrstna in obilna. Drugi so v tem oziru drugega mnenja ter mislijo, da se ozro na Razgled šele lahko tedaj, kadar jim ostane časa še od zabavanja.

*

Zopet pristavljam po vseh teh morebiti trpkih besedah, da sem jih napisal samo zato, ker bi rad, da se razbije stagnacija ter je pri delu vsak, ki ima zmožnost. Mislim, da je teh več kot tistih, ki imajo voljo . . .

Sl. uredništvo pa mi menda tudi ne zameri mojega dobrega namena.

* * *

Pripomba uredništva. Marljivemu našemu sotrudniku smo prav hvaležni na odkritosrčni oceni „Popot.“ poslovanja v preteklem letu. Želimole, da bi njegove besede tudi kaj zalegle pri onih članih učiteljstva, ki „imajo zmožnost“ ter da bi se jih potem polotila tudi trdna volja za sodelovanje! Nikdo ne bo tega bolj vesel kakor uredništvo, ki se je vsega, kar povdarja grajalno gosp. glosar, vedno in obžalovaje predbro zavedalo. Pa kako nedostatkom pri skrajno slabem gnotnem stanju podjetja odpomoči? Da bi se list razširil? Bilo bi to pač v čast učiteljstvu. Toda da je to mogoče in da se sotrudniki tudi primerno nagradé, je predvsem potrebno, da se število plačujočih naročnikov vsaj podvoji! Naj se zavedno učiteljstvo poprime smotrenega dela tudi v tej smeri!

Književno poročilo.

Julij Slapšák: Dedek je pravil . . . I. zv. Založila Katoliška Bukvarna v Ljubljani 1910. Cena vezani knjigi 1'60 K, nevezani 1'20 K.

V predgovoru je povedal Slapšák, kakšen je bil dedek, ki je pravil pravljice in kdaj jih je pravil; ta dedek — pravi pisatelj — da je bil „zgovoren kakor malokdo“, pa da „mu je tekla beseda, kakor pravdarskemu dohtarju“. To pa je tudi vsa njegova prednost, zgovoren, gostobeseden je. V I. zvezku sta izšli dve pravljici — vsaj napis tako trdi, da sta — in Slapšák sam pravi, da mu je šlo dedkovo „pripovedovanje do

srca“. In kar samo povedati mu mora slovenska mladina, pa objavi še vse polno zgodb, ker ima jih „še za zvrhan koš in pol“.

„Marinka in škrateljčki“ je prva povestica, ki ji je tukaj pisatelj napisal v nasprotju z naslovnim listom — kjer je pravljica — da je pripovedka. Pa ni ne eno, ne drugo — in kdor to trdi, ne pozna ne bistva pravljice, ne pripovedke. Da bi seveda tukaj razlagal o tem, ni moj namen, saj dobí Slapšák in vsakdo, kdor se hoče o tem poučiti, tudi slovenskih knjig za to. Pa to mimogrede. Povest namreč govori o Marinki, otroku in o razmerah, v katerih živi in šele pozno proti koncu pridejo na vrsto škrateljčki v Marinkinih sanjah. Marinka — tale Marinka je sicer štiriletna, pa govori in dela, posebno dela in razume vse tako kakor razumevajo pri nas pravdarski otroci šele nekaj let pozneje. Pa jo zremo pred seboj malo večjo in računimo, da je beseda „štiriletna“ na 1. strani tiskovna pomota, pa smo na dobrem tudi v tem oziru. Štiriletna pa ni Marinka ne, kadar bedi in ne, če spi. Saj ona sama je ljubka, prijazna, dobra; otrok, tako popolen, kakor ga more roditi le — knjiga.

Kar se pa tiče drugih oseb — je pa tako-le: preširoko je raztegnil pripovedovalec drobno vsebino pa se je izgubil v malenkostih. Osebe, ki mu pomagajo, pa so tudi po tem. Obenem pa je ta gostobesedni pripovedovalec še prav nespreten; pridiguje kot stari Hoffmann, počasi mu teče govor in „o“ in „oh-i“ so ocvirki, ki naj napravijo predloženo jed bolj okusno. Pa javka in „jov“-ka s staro Terezo, ki mora biti bolj kratke pameti, da reši svojo ulogo — pa še kot taka je malo verjetna. Tudi ona je gostobesedna, zelo gostobesedna — to je na nji vse, če ji služi v korist in krasoto. — Do IV. poglavja se povest vleče in vleče pa ne prideta dalje ne dedek, ne poslušalec. Boljša je Marinka v gozdu; tu vsaj življenje in najrajše bi ostali kar tam pri nji, pa se kar nič ne vrnili nazaj h Terezi, pijanemu Tomažu, godrnjavemu gospodarju in k drugim.

Zveselimo pa se pri škrateljčkih, teh dobrih, malih starčkih. Tu je bil Slapšák mladinski pisatelj brez vsiljivosti: stopil je v pravljico in ostal na zemlji; zasanjal je v sanjah, pa vendar je mislil domu — vse je bilo dobro in lepo pa vendar je vse na zemlji. Odkar so nastopili oni, je izginila v knjigi prisiljenost, veselje in sreča ter zdravje je zavladalo doli za gozdom v revni bajti. Iz prvih štiri poglavij naj bi napravil Slapšák eno samo, ki nam bi povedalo o zdravilnem korenu grenkulju, pa bi nam prihranil težko pot do užitne dedkove povesti. — Še nekaj bi se predrznil svetovati: kadar vpleta pisatelj v svoje delo že tuje pesmi, naj bi vsaj zaradi sebe izbral najboljše. — Tudi nekaterih narodnih izrazov ni treba uvajati v mladinsko knjigo, četudi so narodni. Jezik pa naj bo vsaj pravilen.

Boštjanček v povesti „Bom že še“, je prav čedna in prav otroška figura — otrok v svoji prirojeni lenobi, otrok naj bi bil tudi v svojih sanjah in otrok bi bil v svojem izpreobrnjenju. Boštjanček je skoraj tak in prav radi ga imamo — njega; vse povestice namreč ne. Slapšák ima to smolo, da vedno napiše kako poglavje preveč. Tako je tuka: s svojim moraliziranjem čisto odveč in če bi končal na str. 115. s predzadnjim odstavkom, kako je mislil Boštjanček na novo obleko in svojo predobro mater, pa bi bil konec čisto pravi. — Pa to mu je že povedal Maksim Gaspari, ki je prav to ilustriral z vinjeto „Finis“.

Drugače pa ni Gaspari prav nič ilustriral — škoda! To je namreč menda krivo založništvo in njegova krivda je tudi, da je napravilo naslovno Gasparijevo risbo za neokusno sliko za indijanarce in tudi to je škoda, ker Gaspari se spozna v pravljicnih gozdih pri skrateljčkih. Drugo poglavje, sem rekel, je odveč in tudi risba z moralo je odveč.

II. zv. tega dela pa naj izide samo vezan.

Pav. Flerè.

Novosti.

„Zvonček“ objavlja v XI. številki to-le vsebino:

M. L. Sanje. Pesem. — Nevarna igra. Vinjeta. — F. Palnák: Mamičin grob. Povest. — Fran Voglár: Iz ruskih knjig. Povestice. — Fr. Rojec: Tožba. Pesem. P. Strmšek: Jelen in Volk. Bajka. — Fran Košir: Polamančev Jurče. Pripovedka. — A. Rape: Sanje. Pesem. — Drag. Humek: Majka priroda pripoveduje. Bajka s 6 podobami. — R. T.: Pomlad — jesen. Pesem. — Ivo Trošt: Turki na Gorenjem Igu. Pripovedka. — Ivo Blažič: Muha in velblod. Bajka. — Drag. Humek: Za naše risarje. Poučna črtica s podobo. — Fr. Rojec: Oktobrska slika. Pesem. — Pouk in zabava: Zastavica v podobah. — Pripovedke o ruskem carji Aleksandru II. — Rešitev obeliska. — Električno šibanje. — Milijonarji in dobrotelji. — Koliko velja odkritje Amerike. — Kotichek gospdda Doropoljskega. Izborni naš mladinski list najtopleje priporočamo.

Mariborski Sokol je izdal vrsto knjig narodnovzgojevalne vsebine (zabavnih, poučnih in strokovnih), izmed katerih so naslednje še v zalogi: 1. **Dr. Ljudevit Pivko, Telovadne igre**, 1911, 8°, 56 strani. — Na podlagi slovenskih mladinskih iger in bogate češke, poljske in hrvatske sokolske literature ter nekaterih nemških knjig o telovadnih igrah je sestavil g. pisatelj priročno knjižico, kakršne so si že dolgo želeli slovenski telovadni vaditelji, učitelji in vobče vzgojitelji mladine. Lična knjižica obsega v lahkoumevni besedi 60 tekalnih in borilnih iger, opremljenih s 13 lepimi načrti za razstavitev igralcev in z navodilom za vaditelje. Knjižica je tako sestavljena, da jo celo učenci sami lahko s pridom uporabljajo. — Cena iztisu 70 v, s poštnino 75 v.

2. **Janko Osojnik, Ribičev Jurka**, 1911, 8°, 88 strani. — Knjiga je namenjena kot dar slovenskemu obrtniškem naraščanju, ki je v nevarnosti, da se izgubi v nemških delavnicah, koder ubijajo tako sistematično naše mladeniče. Povest nam slika trpljenje in muke slovenskega ključavničarskega vajenca, na katerem je dovršilo sovražno ozračje uspešno svoj namen ter mu zastrupilo slovenski čut. Povest je obenem zvesta slika najnovejših političnih dogodkov, zlasti onih leta 1908. Jurka ni ostal zaslepljen; po hudem naporu se je posrečilo iztrgati ga sovražnim krempljem. — Čitatelj bo odložil ob harmoničnem koncu zadovoljen lepo knjigo. — Cena iztisu 1 K, s poštnino 1·10 K.

3. **Janko Osojnik, Šaljivec iz Podravja**, 1910, 8°, 80 strani. — Narodni humor se družijo v tej zbirki (17 imenitnih pripovedk o Marbežanih) z originalnimi, dovtipnimi črticami, ki budijo na poseben način narodno zavest našega ljudstva. Knjigo je sprejela kritika jako pohvalno. Društvo je darovalo do 700 iztisov te knjige koroškim in štajerskim obmejnim Slovincem. Cena iztisu 1 K, s poštnino 1·10.

Poziv prijateljem slovenskih mladinskih iger. Mladinskim igram gre med vzgojevalnimi sredstvi zelo odlično mesto. Staršem in učiteljem je dobro znano, kako pospešujejo telovadne igre telesni in duševni razvoj mladi re.

Doslej smo občutno pogrešali priročne zbirke mladinskih iger, ki bi obsegala vse lepše igre, kar jih je znanih po Slovenskem, in ki bi seznanjala našo mladino tudi z našimi boljšimi telovadnimi igrami, ki so že udomačene po tujih igriščih. Zato sem priredil zbirko 60 tekalnih, borilnih in metalnih domačih in tujih iger („Telovadne igre“, založil „Sokol“ v Mariboru, 1911), ki bo sicer tudi v tem obsegu in v tej obliki dobrodošla učiteljem in vaditeljem, ki pa nikakor ni popolna. Na podlagi te knjižice pa bo olajšano delo zanaprej. Marsikateri poznavalec slovenskih mladinskih iger bo lahko povedal sedaj svoje želje in nasvete in pomagal izpopolniti, kar je izpolnitve potrebno. S skupnimi močmi nam ne bo težko sestaviti pregled slovenskih mladinskih iger in konstatirati razne varijante posameznih iger, določiti njih razširjenost in izpopolniti igralno terminologijo z raznovrstnimi domačimi boljšimi in primernejšimi izrazi. Zlasti učitelji, ki vodijo že leta in leta na šolskem igrišču mladinske igre, bodo najlažje svetovali. Zatoraj se obračam na nje in na vse poznavalce domačih iger z vljudno prošnjo, naj blagovolijo **pazljivo pregledati imenovano zbirko in mi poročati čimprej** svoje želje in nasvete. Konstatira naj se: 1. katerih iger ni v zbirki, a so znane v dotičnem kraju, 2. katere igre se igrajo nekoliko drugače, 3. katere se igrajo tako, kakor so opisane v zbirki, 4. katere igre so najbolj priljubljene, 5. kako imenujejo posamezne stranke, kako jih žrebajo (štejejo itd.), 7. kaj govore ali pojo igralci v posameznih igrah.

Vsi podatki naj so zanesljivi, ker jih objavimo z imeni poročevalcev. — Maribor, 20. novembra 1911. Z odličnim spoštovanjem **dr. Ljudevit Pivko**, Maribor, Elizabetna cesta 11.

Razgled.

Časopisni vpogled.

„Škola meštanská“ je priobčila v št. 14, 15, 16 in 17 precej obširno poročilo o zborovanju slovenskega učiteljstva v Trstu. Češko učiteljstvo bo zanimala ilustracija kranjskih učiteljskih razmer.

Monatshefte für Pädagogik und Schulpolitik. Številke 4. četrtertletja.

V 10. in 11. pogovarja pod naslovom Nietzsche's Weltanschauung nach ihren Grundsätzen prof. dr. Avgust Dorner Nietzschejeve misli o življenju in o sredstvih za življenje, prehaja na njegovo logiko in instinkt ter kaže na nekako nasprotstvo med Nietzschejem in Schopenhauerjem v kritiki metafizike. Nato prihaja do zaključka, s katerim je postavil Nietzsche voljo za moč kot univerzalni princip. V življenjski filozofiji prihaja do naravnega življenja ter kaže, kako je prišel Nietzsche do Zarathustra, kako se mu javljajo v kroženju procesa večnega nastanjanja vse oblike in stopnje volje do moči.

Nietzschejevo navadno stališče je sedanost in zato pričakuje stopnjevanja do nadčloveka. Pisatelj kaže nasprotstva v Nietzschejevih naziranjih, vendar se jim ne čudi, ker so ta nasprotovanja največkrat le navidezna, ker priznava razne kulturne stopnje druge poleg drugih ter je njegova sodba lahko taka ali taka, kakršno je pač stališče, na katero se postavi. Napraviti hoče tudi čisti naravni princip za vrednostni princip, kar je gotovo nasprotje. Tudi pravi o njem, da kuje pozitivistiško-naturalistiško naziranje s teorijo vrednostnih sodb in delovanjem po idealnem merilu. Tako pa postane kvantitativna diferenca raznih kvantitativ moči kvalitativna diferenca, in nadčlovek s svojo voljo do moči postane idealen tip, pri tem ko Nietzsche vedno zatrjuje, da ni nobene volje, ampak le cela vrsta psihološko nujnih akcij, ki se jih združuje pod tem imenom. — Dörner se je zaglobil v Nietzscheja, kritično ga je preštudiral in v kratkih potezah je očrtal tu temeljit plod svojih študij.

Nadalje ima deseta številka še konec dr. Lay-eve razprave „Zur Psychologie des Lesenlernens“, o kateri sem rekel že v 10. Pop. številki, da za nas razprava ni merodajna, pač pa zanimiva. Tukaj govori še o duševnem predelanju pismenk, o „lepem“ čitanju in o pisanju pri pouku v čitanju. — Lani je govoril v Pop. o tem, ali so otroci zanesljive priče ali ne, prof. dr. Oswald — in približno v tem smislu razpravlja v črtici „Erinnerungstäuschungen und Scheinlügen im Kindesalter“ Erich Hylla ter govori o tem, kako napačne predstave o otroški duši da so imeli prej in kako napačne tudi o otroškem napačnem izpovedanju. Danes se je dognalo, da so to dostikrat le spominske prevare, ki temelje na „časovni fiksaciji“, ali na razvadi, da so odvisne od večjega ali manjšega interesa ali pa so tudi kar navadne sanje. Razen spominskih prevar in laži v etičnem smislu je še tretja vrsta: navidezne laži. — Za praktičnega pedagoga da je vprašanje o „vzgojanju izpovedovanja“ velikega pomena; zlasti da je treba dovesti otroka do tega, da se navadi kritično postopati s svojimi mislimi, nazori in mnenji, ker „samokritika“, ki temelji na spoznanju lastne nepristopnosti je A in Ω mnogih drugih reči, tako tudi vzgoje, h kolikor mogočni resničnosti izpovedanja.

V „Zeitbilder“ poroča L. o glasovih za splošnost ljudske šole pa o šoli in učitelstvu v državni zbornici, kjer omenja Pacherjev predlog, potem predlog socialnih demokratov, ki ga je priobčil v slovenskem prevodu tudi Učit. Tov. v številki dne 25. nov. t. l., pa Hagenhoferjevega o znani premembi. Škoda, da o njih le poroča pa ne govori o njih.

V „Hinweise und Glossen“ je obširno poročilo o poskusnih razredih v Zürichu in poročilo o govoru prof. dr. Juntza v Berlinu o psihologiji iger in telesnih vaj.

V II. številki je še črtica „Schundliteratur und Schundlieder“ Otona Spiegela, ki je tudi lepa opomba v učiteljevem dnevniku; misli po pevski uri pri malih so — nič globoke, nič učene, samo tako naravne, pa tako polne ljubezni pa tako polne zaupanja do teh malih so...

V „Zeitbilder“ je pod zaglavjem „Eine Reform der Methode im deutschen Sprachunterrichte“ ocena K. Lindenthalerjeve metodike o nemški slovnici. Obširno jo je pokazal, pa kolikor jo je pokazal in kakršno vidimo, bi ne ogrevala tudi nas ne, kakor ni ocenjevalca L. — Ein Jahr Versuchsschule je aktualno poročilo o delovnem pouku. Obširne Hinweise in Glossen, kjer imajo besedo odlične kapacitete iz znanstvenih krogov, in prav tak Literatur-Bericht zaključujejo to številko.

12. številka je došla za ta zvezek prepozno.

Pav. Flerč.

Roland. Štev. 7.—12. 1. 1911.

V številki 7. „Pereant die Internate“ Walter Oehmeja nam kaže življenje v internatih. Zlasti moško učitelstvo pri nas imamo le medle pojme o internatih sploh; o državnih seminarjih z internati pa sploh ne vemo nič. In če je resničen stavek, da je „v seminarjih toliko slabega, toliko starih prismojenih uredb, toliko gorostasne neumnosti, da bi se podrlo vse poslopje, če bi poskusili enkrat udreti“, nam ni treba biti žal, da

ne poznamo teh dobredelnih institucij. — „Menschen, Meinungen, Taten, najde čitatelj povečem med Pop. vsebino v ti števi, zato ne govorimo o tem še tukaj. — Vedno odprem z veseljem rubriko „Bei der Arbeit“, ker je to ali poezije in sreče polna skica iz lepote šolstva, kakršno naj bi bilo, da bi našel otrok v njem samega sebe, ali pa je tako čedna satirica na današnjo šolo, ki ovira razvoj one druge. V tej števi je satira „Vier Gänse“. Štiri morajo biti, ker z eno, kakor jo zahteva učni načrt, ne bi se upal pisatelj J. R. k otrokom. Ta gos še bi bila lahko precej suha in kako naj se napolni z njo polno sobo lačnih otrok? Povest je res, pa kako naj se zadosti učnemu načrtu, če pa povozijo na cesti gosaka in tri gosi ostanejo same. Sirote! — Takle misleč učitelj poetiške duše je tudi Fric Jöde, in njegov Morgensonne im Nebel je prav lepa slika iz njegovega šolskega dnevnika, a mož ni zadovoljen sam s seboj. „Opoldne, ko sem šel domu, sem večkrat dvomil, če ima tak razgovor sploh kako vrednost za mladino. Če je merodajno poleg vzvišenosti tudi lastno veselje, potem na vsak način“, pravi na koncu. — Med „Bücher“ je zlasti znamenit „Ein Beitrag zur Frage: „Jugendlektüre“, kjer je ocenil šolski otrok „Die sieben Schwaben“ in jo je grdo zdelal. —

8. in 9. števi sta izišli skupaj v enem zvezku in v njem je posvečenih kar 20 strani delovni šoli. Tri delca jo obravnavajo: F. Gansberga „Arbeitsschule und kein Ende“, A. Gerlacha „Die Arbeitsschule und der deutsche Sprachunterricht“ in odstavek „Was ist die Arbeitsschule?“ — Gansbergov spis je deloma ocena Robert Ridmannove „Die Arbeitsschule“, po katerem izhaja iz stavka: „Nasprotje delovni šoli tvori avtoritetna šola, ki skuša določiti otroka v njegovem razvoju z vplivanjem odzunaj. Delovna šola pa stremi v nasprotju s tem prost razvitek otrokov s samorazvojem moči, ki so v njem.“ Deloma pa razvija svoje ideje. Predaleč bi šel, če bi se spuščal tu v posebnosti bodisi njegovih, bodisi v drugem delu Gerlachovih, dosti je, če jih označim po dr. Layevih besedah v Landschule kot „Künstlerpädagoger“ med reformatorji za delovno šolo. Najlažje pa očrtam zahteve zastopnikov delovne šole, zbranih okoli Rolanda z nekaterimi točkami iz tretjega dela samega. Tu se pravi, da jim je delovna šola ona šolska reforma, v kateri 1. tvori učitelj s svojimi učenci najtesnejšo skupnost, ki je utemeljena na medsebojnem zaupanju in razumevanju; 2. v kateri se stremi v skupnem delu (otroške majoritete s pomočjo učiteljevo) po rešitvi lastno izvoljenih smotrov po lastnovoljenih potih; 3. v kateri je poglavitno delo učiteljev zbujanje, predstavljanje in vedno združevanje narazen hotečih sil v otrokih na skupne naloge; 4. v kateri je živo otroško zanimanje izvir vseh vzgojnih in ukovnih ukrepov; 5. v kateri se določijo v prvi vrsti produktivnim silam v otroku naloge, s čemur se razvijajo indirektno poleg vse druge sile; 6. v kateri je najpoglavitnejši učni način prost nepri-siljen razgovor, ki dovoljuje kakor v prijetnem pogovoru med izobraženci vsak načrt in ceni vsa dragocena poročila; 7. v kateri ima v roki učitelj zadnje didaktične in npravne smotre ter ostanejo njegova privatna zadeva, o kateri dolguje podati račun le v občestvih staršev, ki pa jih tudi skrbno skriva pred otroci . . . Druge točke pa so iste, ki jih zahteva moderna šola na psihološki podlagi že eo ipso. — Vsa tri dela so aktualna in za onega, ki se hoče pečati z bistvom delovne šole, je njen studij v Rolandu neizogibno potreben, ker je zahteva tu čisto samonikla in samosvoja.

„Lehrerverbildungsanstalten“ je naslov kritiki Walterja Oehmeja, kjer kritizira učiteljišča, kakršna so danes na Nemškem. V štirih številkah (8., 9., 10., in 11.) je našla prostor in kakor je zanimivo, kako obdeluje pisatelj današnjo metodo v vsakem posameznem predmetu, vendar za nas vsebina ni aktualna.

„Bei der Arbeit“: Religionsunterricht auf der Unterstufe — o tem ne smem govoriti, ker je treba pri nas za to višjega dovoljenja. Pa še več jih je: In der Kirche; Die Glaslaterne; Wie wir uns einen Rechenapparat bauten; Perpetuum mobile — samo opombe in opombice iz dnevnika učitelja J. R. Naj povem kakšne so? Pojdite popoldne

po šoli ven v prosto naravo, s seboj pa vzemite vse vtiske, ki ste jih dobili danes v šoli — pa lezite v gozdu na mehek mah v rahlo poltemo s hladnim vetrčkom: pa da pojo nad vami ptiči, po tleh pa se gredo mance solnčni žarki — vi pa vsega tega ne vidite; le mir čutite v duši in misli so vse v božjem miru pri vtiskih... Glejte, takole in tam se rode take opombe. Jih poznate? — Tako sta se rodili tudi naslednji črtici „Eine Lektion: Wie ich sie halten sollte, und wie ich sie hielt“ in „Die Notenschule“. Sami ljudje, ki jim je vsa birokratična oficioznost v pouku in v vodstvu šolstva muka. — Menda so to misleči učitelji, ki čutijo z otroci...

Obširna rubrika „Bücher“ in še obširnejša in tako polna resnice pa satire „Umschau“ zaključujeta zvezek. En primer iz Umschau: „Mrtvi učitelj“. Veselo gremo skozi pomlad. Veselo brbljajoča mlada četa. Jaz sredi med njimi. Z njimi od srca otrok. O jej, žična ograja. — O, kaj pa je to? Star plot. Poglej vendar množino malih drevesc. — „Oj, kaj vem. Tiho!“ Kako bi vendar poljubil vse te rožne male obraze, ki zro v pričakovanju v mé. „To je šola“. Neverjetni obrazi — takole pomilovalen „oh“ in vesel smeh. — „Šola, v kateri se vzgaja drevesca.“ Aha, v nekaterih obrazih se zasveti, par oči pomežikne. Ampak. Izzivajoče se glasi: „Kje pa so učitelji?“ — „Tukaj“, in primem skozi ograjo za drevesni kol „Na te se opríjemljejo drevesca.“ — „Oh, ti pa so mrtvi.“ Molčal sem. —

10. štev. *Autorität und Subordination* je glosirano poročilo o zborovanju pruskih rektorjev (nekaki nadzorniki!). To zadevo naj opravijo možje sami med seboj. Zanimivejša in poučnejša je A. Gerlachova razprava „Der deutsche Unterricht auf der Unterstufe“ kjer mu je preveč učenja mehaničnega čitanja, ko „se muči potem celih sedem let z vsemi pripomočki in s slabim uspehom, da se zopet odvadi tega ter navadi smiselnega čitanja. Tudi z neprimernimi sredstvi, ker edino, kar bi lahko pomagalo, ljubka lektira zanimive snovi se ne uporablja“. Pravijo, da je smiselno čitanje, če otroci razumejo besede, pa „ni dosti, da ima vsaka beseda v začetnici svoj pomen, da vedo zanj otroci vsaj deloma. ... vsebina sama mora zbujati misli, spomine...“ S takimi mislimi nastopa reformator, pa se mi zdi, da ni fantast. — „Die Kunst in der Schule“, črtica iz francoščine (Léon Frapiè) pripoveduje, kako je razložil velikemu slikarju Marandolu, ki je postal generalni inšpektor, otrok, kaj je umetnost v šoli: „Gospod, tamle pri vas stoji naša gospodična“, je dejal. — O du Kindermund! — Wie Kinder lügen! — Mein Feind und ich. — Pädagogik das heißt Erziehungslehre — so sami kratki izpiski iz map učiteljev-psihologov. —

11. štev. „Der neue Feudalismus und die Schule“ (Leo Erasmusa) je socialno kritična studija v znanem slogu z znanimi mislimi. — Heikle Geschichten und andere to so same zadovoljne in nezadovoljne glosice in kritike — ampak: „Uns gehört die Arbeit und wird auch der Sieg gehören“. — „Der Straßensjunge“ je siromak, kriči po socialnih reformah, nazadnje pa ga povozi vlak zaradi šolskega berila... Prav res: zaradi berila. — Obširen „Bücher“ in „Umschau“ sta na koncu tudi te številke. —

12. štev. „Seminar und Charakterbildung“ in „Religiöse Erziehung im Seminar“ sta bolj pamfleta zagrizenosti kakor kritiki. — „Gedichtbeurteilung durch Kinder“ Kurta Kellerja kaže bistro oko, ravnotak razum, pa ljubezen do otrok, ki jih pusti tudi dvomiti, ker ve, da otroci, ki se jim poda vse le avtoritativno-dogmatično, ne imenujejo tega svojo notranjo posest in odvržejo ter razbijejo vse, če nima več šola nad njimi oblasti. — Bei der Arbeit: Ura se je nastavila in vsi njeni deli so vživel in govorili... Ali pa „Lebendige Sprache“; poslušajte: Gospod Črnc in gospa Belec: Ob plotu stoji snežen mož. Mimo pride dimnikar. Vljudno pozdravi sneženca. Vsi ljudje so se smejali. — Vlivanje svinca: Zunaj je mrzlo. V peči je ogenj. Otroci drže staro žlico nad ognjem. V nji je svinec. Svinec se razgreje in teče. — Je vrednost

v tem živem jeziku? — Prav taka je vrednost v „Das Grammophon“. — „Um-schau“ pa je tako poln aktualnosti pa — satire... Je res v resničnosti birokratizma toliko satire? —

In tako je končal „Roland“ za letos svojo pot v Popotniku. Pav. Flerè.

Šolske in učiteljske vesti.

Dunajski Karjerovič. Med dunajskim učiteljstvom je zaslovel nek tovariš vsled svoje originalne ideje, s katero je hotel opozoriti vlado na svojo ultralojalnost. Predlagal je namreč, naj sklene okrajna konferenca naslednje: Dunajsko učiteljstvo naj ne popravlja več nalog ljudskošolskih učencev z rdečo tinto, temveč z rumeno. Svoj predlog je podprl z izbornimi dokazi, češ, da rdeča tinta kliče učencem vedno v spomin socijalistično barvo in da se otroci na tak način že v šoli seznanjajo s to revolucijsko barvo, čemur je pripisovati, da se po Dunaju vedno bolj in bolj širi socijalizem!!

Kot zvest Avstrijec izraža globoko prepričanje, da se bo neizmerno pospeševal avstrijski patrijotizem, če izključijo iz šol rdečo tinto in mesto nje uvedejo rumeno. Učenci bodo videli že v zvezkih avstrijsko barvo („črno-rumeno“). Predlegatelj je prepričan, da je na ta način mogoče izrinuti socijalizem z Dunaja.

Dunajski učitelji se zelo zabavajo na račun tega črnorumenega Karjeroviča, ki meni, da se bo s svojo prenapeto lojalnostjo lažje dvignil na višje mesto nego z delom in z zaslugami. G. n. l. P.

Verouk v laških šolah. Po novem laškem šolskem zakonu ni verouk več učni predmet v šolah. Ako si starši žele, da se njihovi otroci poučujejo v verouku, so jim na razpolago šolski prostori, v katerih smejo usposobljene učne moči izredno poučevati otroke tudi v tem predmetu. Za ta novi šolski sestav so se izjavila skoro vsa laška mesta. Izmed 500 mest so se izjavile samo 4 občine za splošni šolski pouk verouka in sicer Neapol, Caltanisetta, Treviso in Vicenza. Bergamo je želelo, da se poučuje 98%, Biella 80, Como 73, Milan 84, Monza 40, Turin 65, Rim 24% otrok v verouku. Ostala mesta se niso izjavila za verski pouk. K.

Šolstvo v evropskih državah. Po „Glosu nauczycielstwa ludowego“ pesnemamo sledečo statistiko šol v evropskih državah: Celotno je v Evropi 465.451 šol, na katerih deluje 1.119.413 učiteljev. Pouka si išče 45 in pol milijona učencev. Povprečno pripada po 45 učencev na enega učitelja. Pred 12 leti je prihajalo po 60 učencev na enega učitelja. To razmerje pa je celo drugačno, če primerjamo posamezne države in njih prebivalstvo. Rusko ima na pr. 195.000 učiteljev, Nemčija 168.000, torej 27000 manj. Na Ruskem pa pripada iz tega števila eden učitelj na 634 prebivalcev, na Nemškem pa na 361. Na Angleškem znaša to razmerje 234; vsega učiteljstva je tam 177.500. A vendar izkazuje statistika, da je na Angleškem več analfabetov. Angleži štejejo na 1000 ljudi 10 analfabetov, Nemci 3, Francozi 40. Belgijci 20, Avstrijci 257, Lahi 315, Rusi 617. Na Nemškem obiskuje šolo 98% otrok šoloobvezne starosti, na Ruskem le 27%. P.

Telovadni kurs za učiteljice na ljudskih in meščanskih šolah je bil otvorjen 5. oktobra v Pragi. Kurs je dovolilo c. kr. naučno ministrstvo na prošnjo „Svasu pro telesnou vyhovu mládeže v Čechyh“ z razglasom z dne 5. maja 1911, št. 9891 s pogojem, ako se priglasi najmanj 30 učiteljic. Oglasilo se jih je 60 in 42 je bilo sprejetih, kar je najlepši dokaz, kako potreben je bil ta kurs. V kursu se poučuje anatomija, fiziologija in zdravoveda (predava umir. profesor K. Weigner), teorija telovadbe (telovadni učitelj Klenka) in dve uri na teden praktična tetovadba (učil Klenka). Ravnatelj Kursa je univ. prof. J. Janošik.

Berlinski šolski zdravniki so prišli glede v šolo stopivših otrok (34.522) do sledečih rezultatov :

Od vseh zdravstveno preiskanih začetnikov se ni moglo vzprejeti v šolo l. 1907. 8·89⁰/₀, l. 1908. 9·45⁰/₀ in to predvsem zaradi velike slabosti (pomanjkanja krvi) v 1233 slučajih. Drugi vzroki so bili: pomanjkljivi duševni razvoj (458), rahitis (362), skrofuloza (148), bolezn na živčevju (137), tuberkuloza (130), tuberkuloza v kosteh (66) i. dr. Pri drugih (45.179) zdravniško obravnavanih učencih so bili vzroki naslednje bolezni: Očesne bolezni (7850), pomanjkanje krvi (7246), bolezni v nosu in žrelu (3438), zakrivljene hrbtenice (3413), bolezni v ušesu (3362), v srcu (3094), skrofuloza (2170), hibe v govorilih (1904), tuberkuloza (1771) i. dr. Pri tem ko je število zdravniško obravnavanih učencev (20⁰/₀) v vseh razredih približno enako, raste število takih, ki so bolani na očeh močno (1. razred 2·1⁰/₀, zadnji 4·5⁰/₀ pri dečkih in 5·7 pri deklicah). Tečaje za jecljajoče je obiskovalo 305 dečkov in 94 deklic.

Pruski šolski uradi so prišli, kakor piše „Dziennik Poznanski“ do prepričanja, da dosedanj sistem germanizacije s pomočjo šole ne dovede k cilju, kajti poljski otroci zapuščajo šolo in ne razumejo nemško, kar se kaže posebno pri vojakih. Ustanovili so torej pruske šolske urade, da se sistem popolnoma izpremeni. Glavna naloga bo, da poljski otrok od trenutka, ko prestopi prag šole, ne sme slišati niti besedice poljske. Šole bodo imele slike in modele, s pomočjo katerih bodo učitelji ubijali otrokom njihove nemške označbe. Poljski otroci se torej v prvem razredu ne bodo učili brati, temveč se bodo nazorno učili nemških pojmov in besed. Ko se jim bo to vteplo v glavo, tedaj jim bo začel učitelj razlagati, kaj se s temi predmeti dela oziroma se jih rabi. Načrt je tako izdelan, da se poljski otrok ne bo naučil samo nemško govoriti, temveč tudi misliti.

Hrvaški denar za madjarske šole. Ogrski trgovinski minister je v skupni ogrsko-hrvaški železniški proračun kakor lani tako tudi za leto 1912 postavil med drugim 600.000 K za železničarske madjarske šole na Hrvaškem. Poleg drugega se ima s tem denarjem dovršiti šolske zgradbe v Brodu in Vinkovcih ter razširiti one v Indjiji, Djakovu, Novski, Pleternici, Osjeku in Našicah. Razentega se bo začelo z gradnjo višje ljudske šole v Zagrebu v velikih dimenzijah. Torej leto za letom po 600.000 tudi hrvaškega denarja za madjarske šole na Hrvaškem, medtem ko je v isti Hrvaški zaradi pomanjkanja ljudskih šol še nešteto velikih vasi, v katerih ni niti enega pismenega človeka.

Pedagoški paberki.

„Das Einmaleins der Slowenen“. Pod tem naslovom je Pavel Colberg v „Salonblattu“ priobčil članek o posebnem načinu poštevanja „nižjih slojev Slovencev in njihovih sosedov“ na Koroškem. Opazoval je to Colberg kot letoviščnik ob Millstatskem jezeru na Koroškem, in sicer na prodajalkah južnega sadja, ki so znale nemški le števila s „Heller“, „Kreuzer“, „Krone“, (Goričanke). Če so gostje kupili kaj več, je Colberg opazoval, da so dekleta, preden so navedle celotno vsoto, najprej s prsti obeh rok na razne načine gestikulirala pred svojim obrazom. Neka italijanska prodajalka, ki pa ni razumela slovenščine, mu je to čudo pretolmačila. Colberg tolmači sistem tega slovenskega poštevanja tako: Slovenec obvladuje ustno poštevanke od 1 do 100 le s števili 1 do 5, dalje pa je ustno ne zna več. Nadalje pa se računa tako-le: Na desni roki se razpre toliko prstov (od palca dalje), kolikor je eden izmed faktorjev preko 5: na levi se razpre toliko prstov, kolikor presega drugi faktor število 5. Vsak iztegnjen prst pa pri tem šteje 10. Notri upognjeni prsti ene roke pa se multiplicirajo z upognjenimi prsti druge in ta vsota se adira k vsoti iztegnjenih prstov, ki štejejo vsak 10. Na pr. 8×7 : na levi roki so 3 prsti iztegnjeni, na desni dva; to da 50. Na levi roki sta 2 prsta upognjena, na desni trije, to da $6 \cdot 50 + 6 = 56$.

Dr. Fr. Ilešič.

Proti pouku tujih jezikov v ljudski šoli. Vlada ženevskega kantona, v katerem govori večina prebivalstva francoski, je predložila kantonskemu zboru predlog, ki izključuje nemščino iz ljudskih šol. Nemščina je eden izmed treh deželnih jezikov v Švici, ki je v javnem življenju zelo potreben, a vendar so ženevski pedagogi spoznali greh, ki se je vršil na šolskih otrocih doslej, ko so se morali mučiti z učenjem tujega jezika.

K.

Srednje in višješolski vestnik.

Poljska visoka šola v Ameriki. Poljsko prebivalstvo v Ameriki raste jako močno in vsled tega je postalo aktualno vprašanje poljskih višjih šol. Poljaki dandanes niso le delavci po tovarnah in rudokopih, temveč imajo v vseh stanovih precej zastopnikov in pošiljajo leto za letom mnogo dijaštva v višje (angloamerikanske) šole. Letos imajo Poljaki že svoj „Pensilvanski poljski kolegij“ v Filadelfiji, ki ga je osnoval dr. J. Godrycz, duhovnik, z lastnimi sredstvi okolo 140.000 rubljev.

Nemška vseučilišča. Število poslušalcev na nemških vseučiliščih je bilo l. 1870. 13.600; dandanes jih je 61.290. Szk.

Ljudsko vseučilišče v Sibiriji. Ruski milijonar Peter Makušin, ki je osnoval v tomski guberniji že 200 ljudskih čitalnic, je daroval zopet 200.000 rubljev za ljudsko visoko šolo v Tomsku.

Razne vesti.

Menihi in avstrijske šole. Kanonik Alfonz Zwel je obelodanil knjigo pod naslovom: „Knjiga samostanov v Avstriji“. Po njegovih podatkih je v Avstriji 2956 rednih samostanov z 38.560 člani. Moški redovi imajo v svojih rokah 112 c. kr. državnih višjih šol s 3125 učenci. Poleg tega imajo 8 privatnih gimnazij, 28 konviktov, 5 privatnih semenišč, 2 trgovski šoli, 3 obrtne šole, 2 poljedelski šoli, 6 meščanskih šol, 20 ljudskih šol, 5 zavetišč, 28 zabavnih šol in mnogo samostanskih šol.

Ženski samostani imajo v svojih rokah 3 gimnazije, 20 učit. šol, 8 višjih šol, 4 trgovske šole, 178 odgojnih šol, 108 penzionov, 56 meščanskih šol, 571 ljudskih in osnovnih šol. Poleg tega poučujejo v raznih drugih šolah.

Slovenskih otrok v Gorici po šolah je okolo 3650; med temi otrok od 6. do 14. leta, to je šoloobveznih okolo 2000. Na gimnaziji je slovenskih dijakov s pripravljalnico 570, na realki 174. — V slovenske otroške vrtee hodi 232 otrok. „Š. Dom“ ima učencev in učenec 1091. Na vadicah, ženski je 191 Slovenk, na deški 218 slcv. učencev. — Pa še pravijo, da ni Slovencev v Gorici!

Prošnja za češko šolo na Dunaju odbita. Naučno ministrstvo je odbilo rekurz društva „Komensky“ za otvoritev češke zasebne šole v XII. okraju.

Svetovno časopisje. Po statistiki, ki jo objavlja mednarodni bibliografski zavod, štejejo glavne evropske države naslednje število časopisov: Francosko 8940, Nemško 8050, Angleško 4329, Italija 3068, Belgija 2023, Rusko 1661, Špansko 1350, Švica 1332, Holandsko 1402. V ostalih deželah je število časopisov med 10 (Bosna) in 753 (Švedsko). Eden edini časopis ima Siam in Gronsko. Prvi perijodični časopis je bil „Nieuve Tygiringen“, ki je jel leta 1606. izhajati v Antverpah. Zanimivo je naraščanje francoskega časopisja: l. 1640. je izhajal 1, 1680 40, 1770 350, 1840 490, 1866 1640, 1882 2024, 1892 5600, 1899 6417, 1904 8270, 1908 8940.

Samomori učencev na Ruskem. Po prof. Chlopinu narašča število takole: 1904: 20, 1905: 47, 1906: 71, 1907: 112, 1908: 312, 1909: 449. V zadnjih dveh letih pride na poedine kategorije učnih zavodov sledeče število:

	1908 :	1909 :
Visoke šole	129	157
Srednje šole	132	230
Strokovne šole	30	36
Ljudske šole	20	17
Nedoločeno	1	9
	312	449

V 20% slučajih je iskati vzroke v šoli in sicer:

	1908	1909
Izpiti	13·6%	13·5%
Slabi redi	9·1%	5·2%
Kazni	6·8%	11·3%

Skrb za knjižništvo na Danskem. Na inicijativo danskega učiteljskega društva je darovala danska vlada že 1905/6 5000 K (6600 K a. v.) za šolske knjižnice. Pozneje je vlada zvišala to podporo na 11.000 (14 510) in razen tega razdelila občinam v isti namen vsako leto po 15.000 K. „Društvo narodne prosvete“ prejema na leto 20.000 K podpore. Na Danskem so osnovali že mnogo otroških čitalnic.

Poljedelski pouk se uvede v avstrijski vojski po predlogu poljedelskega ministra, in sicer najprej na poskušnjo pri nekaterih domobranskih pešpolkih. Vsak tečaj bo trajal najmanj 50 ur in bo obsegal predavanja, razgovore, praktične vaje in razlago modernih poljedelskih strojev. Predavali bodo gospodarski učitelji s pomočjo podčastnikov, ki so v tej stroki že izurjeni. K.

Kašubov se je ohranilo do letošnjega leta še nad 200.000. Ljudstvo kašubsko govori svoje narečje, ki je najbolj sorodno poljskemu jeziku. Ljudstvo posluša poljske pridige, uči se poljskega katekizma in čita poljske časopise. Szk.

Šolstvo na slovanskem jugu.

Šolska ali prosvetna statistika v Bolgariji. Ravnokar izdana službena statistika o prosveti v carstvu Bolgariji objema med drugim sledeče zanimive podatke:

Šolskih vrteev je 55, med njimi 30 državnih, a 25 zasebnih. Med poslednjimi so trije bolgarski pravoslavni, eden bolgarsko-katoliški, 13 židovskih, 3 armenski, 1 nemško-protestantski in 3 francoski.

Ljudskih šol je 4660, Ker je vseh naseljenih krajev (mest, trgov in vasi) v carstvu 4684, pride torej skoraj na poslednjo vas po ena šola. Učiteljev in učiteljic je 9398. Med njimi je 3320 državnih ali občinskih s 7677 učitelji in učiteljicami. Ostale ljudske šole so zasebne. Med poslednjimi je 80 bolgarsko-pravoslavnih, 4 katoliške, 6 protestantskih in 23 mohamedanskih. Med državnimi je pa turških ljudskih šol 1121, tatarskih 53, ciganska 1, grških 2, armenskih 12, židovskih 22, romunski 2, nemški 2 (ena protestantska, ena židovska), 5 francoskih kongregacij in ena lipovanska.

Od vseh teh šol jih je po mestih 414, a po vaseh 4246.

Za vse ljudske šole je bilo izdanih od države in občin leta 1907/8 12,110.800 levov (frankov). V tej vsoti so vštete tudi podpore zasebnim šolam.

Učencev je bilo v ljudskih šolah 430.111, izmed katerih po mestih 83.359, a po vaseh 346.752 učencev in učenk. A po spolu razdeljenih je bilo 262.394 učencev in 167.717 učenk.

Statistika srednjih šol. Vseh srednjih šol je bilo 318. Učiteljev (profesorjev) 1921 rednih in 228 izrednih. Dijakov na srednjih šolah je bilo 30.892 moškega in 15.030 ženskega spola.

Stroški za srednje šole so znašali 5,940.551 levov.

Do letos so imele gimnazije samo 7 razredov; zanaprej pa imajo 8. Ker se štejejo prvi trije razredi kot „progimnazija“, ostane za gimnazijo 5 razredov.

Zanimiva je proporcija med dijaki (učenci in učenkami) v raznih razredih. V VII. razredu je bilo 720 učencev, a 242 učenk; v VI. razredu učencev 1028, a 479 učenk; v V. razredu 1425 učencev, a 375 učenk; v IV. razredu 2270 učencev, a 1362 učenk. Vsi drugi učenci in učenke okolo 46.000 so v I., II. in III. razredu (v progimnaziji).

A. B.

Iz jugoslovanskega šolstva. Po sarajevskem „Narodu“ posnemamo sledeče podatke:

	Hrvaško	Srbija	Črnagora	Bosna	Bolgarsko
Otroška zabavišča	32	110	1	—	—
Ljudske šole	1461	1350	120	405	4660
Srednje šole	26	35	2	5	27
Višje ljudske šole	56	5	1	3	293
Učiteljsišča	4	4	—	1	1
Trgovske šole	4	1	—	7	5
Vojne šole	2	1	—	—	1
Kmetijske šole	3	1	—	—	1
Gozdarska šola	1	—	—	—	—
Vseučilišče	1	1	—	—	—
Tehnika	—	—	—	—	1

—bl.

Mala poročila.

Ob zaključku „Popotnikovega XXXII. letnika izrekamo presrečno zahvalo vsem našim požrtvovalnim p. n. sotrudnikom, ki so nas moralno tako krepko podpirali ter nam pomagali izvrševati težko nalogo. Isto tako pa se zahvaljujemo tudi našim naročnikom za njih gmotno podporo. Priporočamo „Popotnika“ vsem blagim prijateljem v prav izdatno duševno in gmotno podporo tudi v prihodnjem letu, ter jim želimo prav vesele božične praznike in srečno novo leto!

Razpis daril za učitelje. (Glej Popotnik str. 192!) Na mnogostransko zahtevo iz učiteljskih krogov je tvrdka Langer & Comp. rok za pošiljanje gradiva — ki bi bil sicer že koncem septembra potekel — podaljšala **do 30. aprila 1912.**

Matica Slovenska opozarja in prosi, da bi ji p. n. gg. poverjeniki nemudoma poslali imenike in udnino. Nadalje prosi vse lanske ude in vse tiste, ki šele mislijo stopiti v krog Matičarjev, naj se takoj prijavijo in pošljejo udnino. Drugi del Letopisa za 1911. leto, kjer izide imenik Matičnih udov, pojde te dni v tiskarno. Da bo imenik popolen, naj se oglasi takoj vsak, ki hoče biti kot član Matice v njem tiskan. Za leto 1911. izide osem knjig, in sicer: 1. Zbornik. 2. Knezova knjižnica (II. del romana „Brambovci“), 3. Zabavna knjižnica (s spisom Ks. Meška itd.), 4. Hrvatska knjižnica (roman „Tudjinac“), 5. Mencingerjevih izbranih spisov I. zvezek, 6. Slovanski jubileji in spomini, 7. Narodne pesmi in 8. Letopis za 1911. Vse knjige so že domalega gotove.

Članom društva „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“ sporoča odbor: Člana Karel Schofhalter in Marija Czermak sta umrla, prvi 17. julija, druga 18. oktobra 1911. Z ozirom na § 3. društvenih pravil je treba sedaj plačati prispevek za 95. in 96. smrtni slučaj. Prispevek naj vsak zanesljivo vpošlje še tekom decembra t. l.

DUNAJ III. Hauptstraße 95

Projekcijski aparati

solidno in stvarno izdelani za šole, društva in obitelji.
Serije projekcijskih slik po ceni. :: Serije na posodo.

Fotografski aparati

Sušilne plošče lastnega izdelka.

Glavni seznam vseh fotografskih potrebščin na zahtevanje
brezplačno in brez poštnih stroškov! Istotako specialni
projekcijski katalog

Razpis daril za učitelje! K 3800. Zahtevajte prospekt!

Trgovina s papirjem, pisalnimi in šolskimi potrebščinami
ter s šolskimi knjigami na debelo in drobno

A. PLATZER, Maribor, Gospodska ul. 3.

Izdelava normalnih zvezkov za ljud. šole z nemškimi in slovenskimi napisi
ter vsakovrstnih pisank za meščanske in srednje šole, risalnih blokov,
risank in ovitkov za risbe, beležnic in vpisalnih knjig.

Zaloga vseh potrebnih šolskih tiskovin, nemških in slovenskih. Sprejemajo
se naročila za I. moriborsko zlato- in barvotiskarno, knjigoveznico in
kartonažo. Moderna izvršitev, nizke cene.

priporočam svojo veliko zalogo raznovrstnega papirja, kanclijskih pisalnih
potrebščin ter molitvenikov, kuvertov (tudi z natisnjeno firmo), peres,
peresnikov, svinčnikov, radir-gumijev, izvrstnega šolskega črnila, črnilnega
ekstrakta, zemljevidov itd. po priznani nizkih cenah. — Lahko se pri
meni tudi naroči na vse tu- in inozemske modne žurnale, ilustrovane
časnike in sploh periodično izhajajoča literarna dela.

Javůrekova

Palestina s ptičje perspektive

odobrena od ministrstva à 14 K;
napeta na palice 15 K.

Lichtnekrův

Stroj za demonstracijo o stalnosti lege trdnih teles.

Brez konkurence! Franko z zavojem 11 K.

Pločevinaste škatlice za rudnine.

85×85 — 30 v; 100×75 — 36 v;
100×150 — 40 vln.

Posilja F. B.

Škorpil, strokovni učitelj in urednik v Pragi VII.

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in
stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrť leta

::

1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

::

Naročnino in reklamacije

sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luxnar v
Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnatelju

::

M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) št. 6

::

::

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

::

RAZPIS NATEČAJEV.

□ □ □

Učiteljske službe.

Štev. 888/11-O.

Na šestrazredni ljudski šoli v Središču se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po II. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 15. januarja 1912 pri krajnem šolskem svetu v Središču.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Ormož,
dne 7. decembra 1911.

Predsednik:
Dr. Netoliczka.

Štev. 703/III.

Na petrazredni ljudski šoli pri Sv. Lenartu v Slov. Gor. se namesti stalno služba učiteljice z rednimi dohodki po II. krajnem razredu.

Redno opremljene prošnje je vpslati krajnemu šolskemu svetu pri Sv. Lenartu v Slov. Gor., pošta istotam, do 31. grudna 1911.

Dokazati je usposobljenost iz obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Sv. Lenart,
dne 18. novembra 1911.

Predsednik.

Štev. 1145.

Na dvorazredni ljudski šoli v Olimju je popolniti mesto nadučitelja z dohodki III. plačilnega razreda.

Prosilci morajo priložiti prošnjam dokaz, da so avstrijski državljani (domovnica), sposobni za subsidijaren katoliški veronauk, izpričevalo o zrelosti in o učiteljski sposobnosti, ter vložiti svoje prošnje do 30. grudna 1911 pri krajnem šolskem svetu v Olimju.

Okrajni šolski svet Kozje,
dne 28. novembra 1911.

Štev. 829/11-O.

Na šestrazredni ljudski šoli pri Sv. Tomažu se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo in kurjavo.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 30. decembra 1911 pri krajnem šolskem svetu v Sv. Tomažu.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Ormož,
dne 21. novembra 1911.

Predsednik:
Dr. Netoliczka.

